



**AALBORG UNIVERSITY**  
DENMARK

**Aalborg Universitet**

## **Ungdom**

*fænomen og begreb*

Andersen, Johannes Lund

*Publication date:*  
1995

*Document Version*  
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

*Citation for published version (APA):*

Andersen, J. L. (1995). *Ungdom: fænomen og begreb*. Aalborg Universitetsforlag. Working Paper : Department of Economics, Politics and Public Administration

### **General rights**

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

### **Take down policy**

If you believe that this document breaches copyright please contact us at [vbn@aub.aau.dk](mailto:vbn@aub.aau.dk) providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

**Johannes Andersen**  
**UNGDOM**  
**- fænomen og begreb**

**Aalborg 1995**

*UNGDOM - fænomen og begreb*

*Johannes Andersen  
Institut for økonomi, politik og forvaltning  
Aalborg Universitet*

*copyright forfatteren*

*tryk: kopicentralen, AUC*

*Aalborg 1995*

*ISBN 87-89426-45-2*

Johannes Andersen

# Ungdom

## - fænomen og begreb

### Indhold

PÅ SPORET AF NUTIDENS UNGE .....	5
Fire aktuelle ungdomskulturer .....	5
De første ungdomskulturer: 50'erne og 60'erne .....	7
70'ernes politiske unge: kollektivismen .....	8
80'ernes strategiske ungdom: individualisme .....	9
Grunge i 90'erne: livspolitik .....	9
MUSIKFESTIVALEN SOM UNGDOMSKULTUR .....	11
Ungdomskultur .....	11
Elvis, Beatles, Stones og Dylan .....	12
Festivalen som en skyttegrav .....	12
De første danske festivaler .....	13
Dagens festival .....	13
<i>Sidespring til en festival</i> .....	15
Dagens sidste røgeffekter .....	15
Stagediving .....	15
Mental zapning .....	16
NÅR UNGE GØR OPRØR .....	17
NÅR HØJRE BLIVER TIL OPRØR .....	20
UNGDOMSKULTURERNES STAMTRÆ .....	23

50'erne .....	24
60'erne .....	25
70'erne .....	26
80'erne .....	27
90'erne .....	27

## PÅ SPORET AF NUTIDENS UNGE

Ungdommen er ikke nem at blive klog på. Det er som om den hele tiden forsøger at undgå at blive sat i bås eller falde ind i alt for faste og genkendelige mønstre. Derfor er det tit sådan, at i takt med at folk generelt har vænnet sig til, at nu skal ungdommen gå præcist sådan klædt eller have netop de meninger, så skifter tingene, og nye grupper af unge overtager scenen, ved at bryde med det 'almindelige' billede af de unge. De nye grupper af unge udgør på den måde en klar udfordring til alle andre. Denne tendens understreger to ting. For det første, at selve ungdomsfænomenet er helt specielt, og for det andet at ungdommen mere end andre har sat fokus på nogle centrale udviklingsfænomener i samfundet.

### Fire aktuelle ungdomskulturer

Lidt firkantet kan man sige, at der i dag har udkrystalliseret sig fire forskellige former for ungdomskultur, der indbyrdes står i et spændingsforhold til hinanden, og i forhold til tidligere tiders ungdomskulturer. I den ene ende findes en gruppe af ressourcestærke unge, der mere eller mindre bevidst vender systemet ryggen, og kaster sig i stedet ud i dyrkelse af 'spændende' kulturtilbud og udfordringer. Den ene dag dyrker man filosofi, den næste hård og høj rock-musik, den tredje surfing, den fjerde spiller man selv, osv. Det er en gruppe, fortrinsvis fyre, der vil gøre tingene selv, fordi de synes det er *spændende*, og tillægger derudover ikke aktiviteterne noget nærmere perspektiv eller mål. Skal der sættes navn på, kan den kaldes *grunge*.

Den næste gruppe består også af en gruppe ressourcestærke unge, der kæmper ihærdigt for at opnå fodfæste indenfor systemet. Man kæmper for de

bedste karakterer, for at komme ind på de rigtige uddannelser, og på efterfølgende at få et fast og sikkert job, hvor man på et eller andet tidspunkt kan regne med at få nogle spændende arbejdsopgaver, så man kan udvikle sig selv personligt. Denne gruppe er nok domineret af mere eller mindre stille piger, der forsøger at ligne *ny-hippier*, og de er normalt ikke kede af at luften nogle af deres 'rigtige' venstreorienterede meninger.

De piger og fyre, der ikke kommer inden for i systemets effektive 'varme', men som alligevel, på trods af at udsigten til arbejde er meget dårlig, forsøger at tilpasse sig nogle af systemets forventninger, etablerer sig i et *romantisk familieliv*, hvor man, ofte i forlængelse af bistandssystemet, søger hjemmets og forbrugets trygge sikkerhed og umiddelbare stimulering af de behov, som man nu kan have. Et barn er ikke nogen dårlig satsning i denne gruppe, fordi det dels kan give hverdagen ny betydning og dels holde sammen på familien. I denne nyromantiske gruppe spiller eksempelvis McDonald-kulturen en central rolle, som et udtryk for en hurtig og effektiv opfyldelse af umiddelbare behov, med plads til lidt personlig lykke.

Den sidste gruppe er de unge, især fyre, der aggressivt har vendt systemet ryggen, fra neden i samfundet. Det er ressourcervage unge, der hurtigt er røget ud af uddannelsessystemet, ind i bistandsmøllen og videre ind i en hverdag, hvor den umiddelbare stimulering af de spontant opstående behov er det centrale. Denne ungdomskultur dyrkes i hverdagen i små autonome grupper, som systemet først og fremmest forsøger at holde lidt på afstand af det øvrige samfund, ved at sikre dens umiddelbare opfyldelse af stimulering. Det er en gruppe, hvor frustrationer eller ønsker om nærvær pludselig kan slå ud som vold, aggressioner, fremmedhad m.m., og hvis vigtigste kulturelle identitetspunkt kan være Heavy Metal-musikken, guldbajerne og laset cowboy-tøj, mixet med læder.

Disse fire grupper udgør centrale omdrejningspunkter for nutidens ungdomskulturer, og der kan således lokaliseres klare spændinger mellem grupperne. En af spændingerne går mellem dem, der på den ene side tilpasser sig de givne systemer, og på den anden side dem der tager afstand fra systemet. Hvor de første søger sikkerhed i de kendte systemer i en usikker verden, så kaster de andre sig hovedkulds ud i et tomrum, for at finde pladser til deres egen udfoldelse. Der kan imidlertid også indkredses spændinger i denne opdeling. I den ene ende finder man de ressourcestærke, der bl.a. i kraft af en solid familiebaggrund og god uddannelse i høj grad går efter selvrealisering, mens man i den anden finder dem, der ikke har så mange ressourcer som udgangspunkt, og som først og fremmest søger dækning af umiddelbare behov, ved at stimulere dem så

godt som muligt.

Fælles for dem alle er imidlertid to ting: For det første at æstetikken og kulturen skal gøre forskel på dem og andre, og for det andet at de lever i et livspolitisk perspektiv, hvor det er dem selv, der er udgangspunktet når de skal orientere sig i forhold til samfundet.

### **De første ungdomskulturer: 50'erne og 60'erne**

Ungdomskulturer opstod som sådan første gang i midten af 50'erne. Det skete i USA, og baggrunden var en blanding af efterkrigsfrustration og begyndende masseforbrug af produkter, der også var beregnet på unge mennesker. Eksempelvis Coca-Cola. Her dukkede de første ungdomsgrupper op, der lagde afstand til det etablerede systems måder at tænke livet på. Man ville selv bestemme, og man ville eksempelvis også selv bestemme, hvem man ville dyrke sex med. Sex fik et formål i sig selv, nemlig at være sjov, og ikke vejen til ægteskab og barn. Det var bl.a. disse ting, der gjorde Elvis farlig, fordi han åbenlyst fortalte denne historie med sin krop.

Siden bredte ungdomsfænomenet sig med bl.a. masseforbrugerismen til Europa, og ungdommen begyndte at blive synlig som netop *unge*, eksempelvis som *teen-agere*. Det startede langsomt med langt hår, Beatles og Rolling Stones. Med erobringen af gadehjørnet, værtshuse, parker og pladser. Siden bredte det sig til diskussioner, kulturelle manifestationer og kollektive aktioner, bl.a. demonstrationer mod krig og atomvåben. Og signalet var klart nok: Her kom en gruppe, der ville være sig selv. De ville selv bestemme over deres fri tid, og de ville være der, hvor tingene skete. Med andre ord, så lagde de bevidst og højroestet afstand til den *fremmedgjorte* tilværelse, med materialistisk forbrug, som deres forældres generation *grov*-dyrkede op gennem 60'erne.

Reaktionen fra det omgivende samfund var naturlig nok. Man pustede autoriteterne op, overalt hvor det var muligt: Forældrene løftede pegefingrene, uddannelsessystemets professorer råbte højt om hvad man skulle og ikke skulle. Arbejdsmarkedet krævede disciplin, og det politiske system forventede almindelig tilslutning til den valgte elite.

60'erne kan således med god ret ses som en stadig mere omsiggribende *konfrontation* mellem en *ungdom*, som fjernt fra fremmedgørelse og autoritære systemer ville definere og værdisætte sit eget sociale rum, og *et autoritært og fremmedgjort system af voksne*, der blev undergravet og udfordret af netop ungdommen. Konfrontationen lå så at sige som en naturlig og nødvendig



konsekvens af den måde, samfundet havde udviklet sig på, og det væsentligste ved processen var, at ungdommen ville definere sig selv og sit eget rum. I første omgang ved at lægge afstand til omgivelserne og ved at dyrke de indre værdier. Bl.a. hjulpet på vej af hash og Hendrix.

### **70'ernes politiske unge: kollektivism**

Det skete i en tid, hvor velfærdsstaten voksede, bl.a. for at klare presset på arbejdsmarkedet. Det blev almindeligt at de unge skulle uddannes bedre og bedre, og fra slutningen af 60'erne og ind i 70'erne blev presset på uddannelsessystemet stadig større. Det var på dette tidspunkt, at adgangen til de videregående uddannelser for alvor blev åbnet op. Ikke bare for borgerskabets børn, men også for arbejder- og bondebørn. Det var uddannelsessystemet slet ikke gearret til. Blandingen af et generelt ungdomsoprør med et gammeldags og autoritært ledet uddannelsessystem under pres blev til en eksplosiv mixture. Måske ikke mindst fordi bonde- og arbejderbørn, i et forsøg på at hævde sig overfor borgerskabets unge, gik forrest i opgøret med systemet.

I hvert fald blev resultatet en række militante handlinger og aktioner op gennem begyndelsen af 70'erne: Besættelser af lokaler, kontorer og bygninger var nærmest noget man så hver 3. måned. Nogle gik imidlertid endnu vildere til værks, f.eks. ved at saboterer lovlige styrelseslovsvalg, ved at bryde ind til og pille ved stemmesedler.

Situationen lagde naturligt nok op til en kraftig politisk bevidstheds-gørelse, og mange blev militante marxister. Først og fremmest fordi marxismen tilbød en håndfast kritik af den generelle fremmedgørelse og materialisme på den ene side og af autoriteter i samfundet på den anden. Stort set alle uddannelsesinstitutioner blev mærket af denne udvikling, og en ny gruppe af unge begyndte nu at definere mere præcise mål for deres kultur, ligesom man var meget beviste om den kulturelle æstetik, som man iscenesatte sig selv med. Man skulle være bløde, kollektive og hensynsfulde, gerne i bofællesskabers turbolente rammer. På alle dimensioner. Allerede her kan man altså lokalisere de første brud i ungdomskulturene.

70'ernes ungdomskultur kan generelt siges at have velfærdsstaten som mål og som perspektiv. Målet var at præge statens institutioner mest muligt, bl.a. gennem fornuftig pædagogik, indsigt og menneskelige omgangsformer. 'Kollektivitet' var det positive ord, der kunne binde det hele sammen. I forlængelse heraf var det håbet, at velfærdsstatens institutioner kunne fungere frigørende og

positivt for alle dem, der kom i kontakt med dem. Børnene skulle fra tidligste færd opleve, hvor godt og kollektivt de kunne fungere i samfundet, og siden skulle det brede sig til andre grupper i samfundet. Klienter såvel som almindelige borgere.

### **80'ernes strategiske ungdom: individualisme**

Denne kollektive, venstreorienterede velfærdsstats-kultur var meget stærk i 70'erne, men mødte sin naturlige modsætning i 80'erne, hvor nye grupper af unge lagde afstand til det meste af, hvad denne kultur indeholdt. Ikke mindst fordi troen på velfærdsstatens muligheder var ved at være udtømte. Man dyrkede eneren, det stærke udtryk, den åbenlyse kønsbaserede seksualitet, pengene og det individuelle initiativ, på bekostning af samfundets og kollektivets interesser. Det skete i rum, der lå langt fra velfærdsstatens institutioner, eksempelvis i de nye neon-skinrende caféer og i sammenhænge, hvor det kostede penge for at være med. Gerne mange penge, der også kunne spekuleres lidt med.

Denne ungdomskultur dyrkede også en ny æstetik. Mappen, time-manageren, tøj der fremhævede kønnet, osv. Bedst var det, hvis man kunne kombinere personlig kraft og styrke i kroppen med en skarp hjerne, der kunne tænke strategisk i det oprørte hav af potentielle konkurrenter.

Målet for denne ungdomsgruppe var at erobre det private erhvervsliv, hvilket på sin vis var logisk nok, da 70'ernes ungdom jo nærmest havde sat sig på velfærdsstatens institutioner - og stadig sidder der. Og nu har de så 'sat sig på' det private erhvervsliv, hvilket ikke giver mange erhvervs-muligheder for de kommende årgange af unge.

### **Grunge i 90'erne: livspolitik**

80'ernes ungdomskultur mødes logisk nok derfor også af et brud, nemlig af 90'ernes mere indadvendte ungdomskulturer, den ovennævnte grunge-kultur, ny-hippierne, de romantiske og - mindre bevidst - de aggressive. For især den første gruppe gælder det, at den er meget svær at greje. Den sætter sig ingen ydre mål, og er tilfreds med at tingene i sig selv er spændende.

På sin vis kan man sige, at netop denne ungdomskultur er et klart udtryk for hele den ovennævnte udvikling. Det centrale har nemlig været de to dimensioner, der er peget på ovenfor. For det første kulturens og æstetikens rolle som

det, der gør den afgørende forskel, og som på den anden side også er det, der giver mening for den gruppe, der forsøger at lægge afstand til andre. Ser man på de aktuelle ungdomsgrupper, så benytter de sig også af netop kulturen og æstetikken til at fortælle, hvem de er, ligesom det også er deres måde at fortælle, hvad det er de vil - hvis de altså vil noget. Men også det er til at se i grunge-stilens totale skødesløshed: De alt for store tøjdele, der ikke passer til hinanden, og som også gerne må være lidt slidte/hullede.

For det andet viser netop denne form for ungdomskultur, hvordan man op gennem tiden har rendyrket et livspolitisk perspektiv, hvor det centrale er frigørelsen af individuelle ressourcer, og modarbejdelsen af alle de hindringer i såvel samfundet, de nære omgivelser som inde i én selv, der kan virke blokerende for den enkeltes selvudfoldelse. På en eller anden måde markerer den nye ungdomskultur en ny grænse: Man har erobret de områder, der umiddelbart har været værd at erobre, dvs. staten og markedet, og er nu nået til den enkelte selv. Man har også dyrket de fleste af de æstetiske og kulturelle udtryk det har været muligt at finde. Også her kan man sige, at en grænse er nået, hvad ny-hippierne måske også antyder. Hvilket selvfølgelig bare gør enhver forudsigelse om den kommende ungdomskultur umulig. Men den skal nok vise sig, i dens livspolitiske klarhed - og totalt uforståelig for de fleste af os, i det mindste i begyndelsen.

## MUSIKFESTIVALEN SOM UNGDOMSKULTUR

Fredag den 2. juli gav Neil Young en af de bedste koncerter, der er blevet givet ved en Roskilde Festival. Sorladen, intens, smuk, skarp, forløsende og rockende. Efter nogle få numre blev motorvejen foran den Orange scene forandret til et intenst fællesskab, hvor man lyttede, rockede og sang eller nynnede med, efterhånden som Neil Young nåede igennem nogle af alle hans mange klassikere. Det var tæt, og i virkeligheden et god udtryk for, hvad en Roskilde Festival først og fremmest kan dreje sig om: *En musikalsk oplevelse, der som al god kunst fortæller noget vigtigt om både udøveren og tilskueren.*

Neil Young var også med, da det hele for alvor startede i den store stil, nemlig ved Woodstock i 1969. Dengang var han en del af et ret solidt hold, Crosby, Stills, Nash & Young. Og også dengang var han med til at give en koncert konturer, intensitet og dybde. Men Young har ændret sig med tiden, og været rundt i stort set alle afkroge af det moderne musikalske landskab. Han er også blevet en bedre musiker. Festivalen som samlingssted og kultur manifestation har også forandret sig. Måske endnu mere end musikken.

### Ungdomskultur

De første festivaler var, som så meget andet inden for rock-musikken, en vigtig brik i ungdommens forsøg på at finde deres eget rum og deres egen kultur. Firkantet sagt, var rockmusikken oprindeligt en del af ungdommens oprør, fordi den i bund og grund var med til at lægge afstand til de voksnes autoriteter og til deres forbrugsfikserede verden. Det blev manifesteret gennem et legende og kreativt fællesskab, hvor man ikke ville tage alle ting helt så alvorligt. Der skulle netop være plads til noget der kom på tværs. Samtidig var man optaget af andre spørgsmål, som man fandt var alt for alvorligt og vigtige til at blive overladt til

netop de voksne. Eksempelvis krig og militær. Alle disse ting var en festival dengang netop en manifestation af.

## **Elvis, Beatles, Stones og Dylan**

Siden slutning af 50'erne har ungdommen brugt især musikken til at definere deres egen kultur og deres eget rum. Det startede med eneren i USA, der på motorcyklen rev sig løs fra forældrenes forventninger, og dyrkede sex uden forestillingen om, at den første kvinde også var den eneste. Mine damer og herrer: Elvis Presley. En mand, som selv ikke censuren kunne tage glansen af. Og single-pladen, afspillet med 45 omdrejninger i minuttet på en kuffertgrammofon, sendte de varme vibrationer af ungdom ud i alle de små hjem.

Bagefter begyndte tingene at ske i England, hvor velfærdssamfundets unge under uddannelse og forbrugsvrige arbejderbørn for alvor kom på banen. De var anderledes, og de blev af de voksne stemplet som *teen-agere*. Disse teen-agere blev båret frem af de opadstræbende arbejderbørn i The Beatles, af de uvårne og provokerende middelklasse unger i The Rolling Stones, og af en stribet af andre grupper. Nu var det gruppen, den frie leg og det kreative begyndende fællesskab, der stod på dagsordenen. Med pjat, langt hår og støjende musik blev der for alvor lagt afstand til de voksne.

Omgivelsernes reaktion kom prompte. De voksne fordømte disse udflippede unge, der ikke forstod at tage tingene alvorligt, og det gav de unge en større og større bevidsthed om, hvad det var de gjorde. Derfor skabte de voksnes kritik en modreaktion, hvor man bevidst lagde afstand, kritiserede og protesterede mod 'systemet'. Det var her Bob Dylan for alvor trådte ind på scenen.

## **Festivalen som en skyttegrav**

I denne periode var rock-musik kulturelle offesiver, vendt mod de voksne, og koncerter og store festivaler var de unges skyttegrave, hvorfra de kæmpede for at få deres eget rum og deres egen kultur. Uanset om man selv deltog i dem, eller om man forsvarede dem som tilskuere, der kun kom i nærheden af dem gennem billeder, film og plader. Efterhånden som det lykkedes at få skabt sin egen kultur, bl.a. med Hendrix og Doors, blev man mere og mere optaget af at fylde dette rum med visioner, fællesskab, kreativitet - og rock-musik. Med Woodstock som højdepunktet.

## De første danske festivaler

I de første år af 70'erne vrimlede det med festivaler, sommerlejre, alternative samfund og nye visioner om, hvordan man kunne leve et mere fornuftigt liv med hinandne. Roskilde Festival startede i slipstrømmen på denne offensiv, og godt fyldt op med danske orkestre, ikke mindst Gnags, kørte det derudad i mere eller mindre tågede fantasier. Det var dengang man sad ned, når man var til rock-festivaler. Det var dengang man delte sit micro-macro brød med naboen, og fik noget af hans lynghonning, til at komme på det sunde brød.

I denne sammenhæng var musikkens opgave at fungere som underlægningsmusik til det gode og kreative samvær. Dem der så havde lyst til det, kunne dyrke fri dans ude ved siderne, eller bag ved de siddende festival-deltagere. Bagefter var det så om at komme hjem og høvle gruppernes LP-ere af med 33 omdrejninger i minuttet på det nye stereo-anlæg. Ungdommen var begyndt at blive magelig, forbrugsorientert og pengebevidst. Og et fedt stereoanlæg hørte til ethvert nok så bette kammer.

Langsomt men sikkert begyndte man op gennem 70'erne at åbne skytte-graven, og gøre den mere indbydende for alle, der bare gerne ville have en musikalsk og kulturel oplevelse. Boder, kulturelle optrin, osv, blev mere og mere naturlige elementer ved en ordentlig festival. Og her lykkedes det af en eller anden grund Roskilde Festivalen at bide sig fast. Først og fremmest på grund af, at afstanden til København gjorde det muligt at trække rigtigt mange folk til.

## Dagens festival

I dag, 1994, er det at være ung ikke længere et spørgsmål om at kæmpe for sin egen kultur og identitet, men en lige så naturlig periode i ens tilværelse, som det at være barn. Og en rock-festival er ikke længere en skyttegrav, men en lige så naturlig del af tilværelsen som et besøg i Brugsen. Ungdommen varer længere og længere, samtidig med at rock-musikken er blevet til alles musik. Uanset alder, køn, social status, og økonomisk formåen. Samtidig er musikkens omdrejninger på afspilleren sat op, i og med at CD'en vinder mere og mere plads i dagligstuerne.

Det er med denne baggrund, Roskilde Festivalen er blevet voksen. Med omkring 120 navne, der dækker et musikalsk spektrum, der kan pirre ethvert behov inden for rock-musikken, er festivalen blevet et åbent tilbud til alle. En

kreativ buket af musikalsk mangfoldighed og udfordringer, som kan give enhver noget at tænke over. Nogle gode oplevelser at dele med andre. Og en glæde, der kan løfte selv den sorteste sjæl.

Der er imidlertid stadig elementer fra de gode, gamle dage. Der er således stadig brug for musik, der kan lægge afstand fra pænheden, fra den normale måde at tænke på og fra hr. grå gennemsnit. Det har ikke mindst givet thrash musikken store muligheder for at komme på banen, med en energiudladning, der siger spar syv til selv det Neil Young kan præstere.

Der er også brug for musik, der kan sætte tankerne i sving. Elvis Costellos skarpe satirer og dybtfølge kærlighedssange kan rokke ved enhver, mens Peter Gabriels samfundsmæssige engagement har dybe rødder i 70'ernes stærke politiske bevidsthed.

Endelig er der boderne, gøjlet, prangerne, og alle de andre, der fører en herlig tradition om en frisk, uorganiseret lille handel videre fra dengang, da festivalen var stedet for køb og salg af ungdomsidentitet.

Men nu er der åbnet for alle. Roskilde Festivalen er for unge. For gamle. For rockere. For ny-flippere. For musikelskere. For folk der vil ha en god weekend. Roskilde Festival breder armene ud - og folk strømmer til. Her trives en musikalsk mangfoldighed, der ikke kan undgå at tiltale utroligt mange forskellige smagsløg. Her kan man dyrke det tætte fællesskab med de nære venner, og man kan kaste sig ud i det store kollektive begejstringsbrøl, hvor man sammen med en sidemand, der viser sig at være fra Tønder, og en sidekvinde, der viser sig at være fra Farsø, synger med at fuld hals. Det er bedre end den danske højskole, hvad angår fællessang. Midt i denne keddel af musik og fællesskab kan nye ting måske begynde.

## *Sidespring til en festival*

### **Dagens sidste røgeffekter**

Når de sidste musikere har 'plugged' ud, og natten er ved at være godt brugt, mangler der kun et enkelt af Roskilde Festivals faste ritualer. Den står de mest stenede og kullede af publikummerne for. Siddende eller liggende spredt rundt omkring på plænen foran den orange scene, begynder de at tænde bål. Det starter med papholdere fra Carlsbergs øldepot. Dvs. de der runde fiduser, som gør det muligt at holde en 4-5 øller på en gang. Når der så er kommet rigtigt fut på bålet, begynder man at smide plasticrusene ind i det. Og der er nok at smide med, efter en heftig festival-dag. Langsomt men sikkert breder der sig på den måde en stærkt, tung og garanteret meget giftig røg hen over festivalpladsen. Man skal virkelig være godt kokset selv, for at holde ud at sidde nær disse bål. Men den mest ihærdige del af publikum sikrer sig på denne måde yderligere et bidrag til næste dags hovedpine. Der heldigvis kan skylles og musiceres bort. Det er bl.a. derfor Roskilde Festival varer flere dage.

### **Stagediving**

Det kan være irriterende, når man endelig er nået frem i de forreste rækker ved den store scene, at der absolut er en eller anden fyr der skal *stagedive*. Det tager nemlig både lidt af koncentrationen, af udsigten og af koncentrationen. Men på den anden side må man vel bøje sig for, at det er en del af en ægte roskilde-koncert i dag. Og kan man ikke lide det, så må man vel holde sig lidt tilbage i tredje geled.

Scenedykning, eller *stagediving*, som det hedder på nu-dansk, er umiddelbart nogle overstadige unge fyres forsøg på at vise, at de tør. At de tør tage det store spring ud i det ukendte land, hvor de efter et stykke tid enten går til bunds i tilskuernes svedige fællesskab, eller ender med at blive smidt ned bag hegnet, hvorefter man venligt, men besetmt, bliver ført ud i menneskehavet igen af de lokale ruc-studerende, der giver den som kontrollører.

Men når det kommer til stykket, kan *stagediving* faktisk opfattes som en tillids erklæring af de helt store. Man klatrer op på den nærmeste top, som enten kan bestå af scafskærmningen, af beskyttelsesbøjlerne mellem tilskuerne eller naboen. Herfra springer man, fuld af tillid, ud i det solidariske menneskehav,



hvor venlige hænder støtter og fører videre. Man glider med strømmen. Fra kyst til kyst. Uden mål og med. Båret oppe af folks venlighed, solidaritet og begejstring, holdt i live af energisk rockmusik fra scenen. Hvilket dybest set er selve roskilde-festivalens sjæl.

## **Mental zapning**

På et eller andet tidspunkt optræder stort set hver eneste deltager på Roskilde Festival som et ret asocialt individ. Man kan simpelthen ikke lade være. Det er ganske simpelt nødvendigt med en form for mental zapning, hvor man bare lige skal hen og snuse til et band eller til en optræden. Og hvis det ikke lige fanger, så vader man videre igen. På den måde kan man ikke undgå at forstyrre andre, der forsøger at koncentrere sig om netop denne form for musik.

Den mentale zapning gør i perioder os alle til omvandrende normader, på jagt efter stimulanser, og sådan skal det være. Det kan kaldes for kritisk sans og det kan være et udtryk for vores evne til at tilrettelægge vores eget personlige program for Roskilde festivalen.

Men det kan også blive for meget. Når man er med til at omdanne pladsen foran det orange scene til noget der minder om 'strøget', fire dage før juleaften, så går noget af gejsten altså fløjten. Derfor en pegefinger: Mental zapning kan være godt nok, men den behøver ikke at være lige så larmende som det navn, der forsøger at lave en god oplevelse fra scenen.

## NÅR UNGE GØR OPRØR

I begejstringen over, at der *endelig* sker noget, er der mange der har opfattet nogle spredte lokalebesættelser på universiteterne som starten på et nyt studentoprør. Og man kan da også godt sige, at det ligner, men så er den historie altså heller ikke længere. Det skyldes, at både tiden og de studerende er nogle andre her i 1995 end de var i 1970. Og det er kun hvis man ikke får denne væsentlige dimension med, at man kan opfatte besættelserne som en gentagelse af historien.

Studenteroprøret, der havde sin væsentligste gennemslagskraft i begyndelsen af 70'erne, skal ses i nøje sammenhæng med det der generelt skete med ungdommen i denne periode. Og her er det vigtigste, at ungdommen blev synlig som netop *unge*. Langsomt men sikkert voksede ungdommen som socialt og kulturelt rum frem op gennem 60'ernes Danmark. Præcis som det skete i alle andre vesteuropæiske lande. Det startede langsomt med langt hår, Beatles og Rolling Stones. Med erobringen af gadehjørnet, værtshuse, parker og pladser. Og signalet var klart nok: Her kom en gruppe, der ville være sig selv. De ville selv bestemme over deres fri tid, og de ville være der, hvor tingene skete. Med andre ord, så lagde de bevidst og højroret afstand til den *fremmedgjorte* tilværelse, med materialistisk forbrug, som deres forældres generation *grov*-dyrkede op gennem 60'erne.

Reaktionen fra det omgivende samfund var naturlig nok. Man pustede autoriteterne op, overalt hvor det var muligt: Forældrene løftede pegefingrene, uddannelsessystemets professorer råbte højt om hvad man skulle og ikke skulle, arbejdsmarkedet krævede disciplin, og det politiske system forventede almindelig tilslutning til den valgte elite.

60'erne kan således med god ret ses som en stadig mere omsiggribende *konfrontation* mellem en *ungdom*, som fjernt fra fremmedgørelse og autoritære systemer ville definere og værdisætte sit eget sociale rum, og *et autoritært* og

*fremmedgjort system af voksne*, der blev undergravet og udfordret af netop ungdommen. Konfrontationen lå så at sige som en naturlig og nødvendig konsekvens af den måde, samfundet havde udviklet sig på.

Fra slutningen af 60'erne og ind i 70'erne blev presset på uddannelsessystemet stadig større. Det var på dette tidspunkt, at adgangen til de videregående uddannelser for alvor blev åbnet op. Ikke bare for borgerskabets børn, men også for arbejder- og bondebørn. Det var uddannelsessystemet slet ikke gearret til.

Blanding af et generelt ungdomsoprør med et gammeldags og autoritært ledet uddannelsessystem under pres blev til en eksplosiv mixture. Måske ikke mindst fordi bonde- og arbejderbørn, i et forsøg på at hævde sig overfor borgerskabets unge, gik forrest i opgøret med systemet.

I hvert fald blev der udvist militante handlinger: Besættelser af lokaler, kontorer og bygninger var nærmest noget man så hver 3. måned. Nogle gik imidlertid endnu vildere til værks, f.eks. ved at saboterer lovlige styrelseslovsvalg, ved at bryde ind til og pille ved stemmesedler.

Situationen lagde naturligt nok op til en kraftig politisk bevidstheds-gørelse, hvor mange blev militante marxister. Først og fremmest fordi marxismen tilbød en håndfast kritik af den generelle fremmedgørelse og materialisme på den ene side og af autoriteter i samfundet på den anden. Med økonomiens determination i sidste instans.

Resultatet af studenteroprøret kan gøres op på følgende måde: Der blev indført en ny styrelseslov, som gav de studerende medindflydelse. Der blev arbejdet koncentreret med teoretiske og samfundskritiske problemstillinger i alle studier, og mange af disse kritiske hoveder blev ansat i systemet, efterhånden som det blev udvidet, i overensstemmelse med behovet for videregående uddannelser. Og siden er der gennemført en række initiativer, med det formål at strukturere og målrette de videregående uddannelser i overensstemmelse med mere eller mindre præcist formulerede samfundsmæssige krav og behov.

Studenteroprøret har altså netop sin baggrund i et generelt ungdomsoprør og et specifikt oprør mod tidens autoriteter. Ingen af disse dele er på dagsordenen i dag. Ungdommen er forlængst blevet en accepteret social og kulturel størrelse, og 'autoriteterne' gør i dag hvad de kan, for at åbne for de studerendes selvstændige og kritiske initiativer.

Det aktuelle 'studenteroprør' skal derfor nok snarere ses som et udtryk for almindelig institutionel forkælelse og forvirring i ungdommen generelt, end netop et 'oprør'. Der mangler måske nogle stole og borde enkelte steder, og der

er udbredt forvirring om, hvad der skal ske med de unge i fremtiden. Men der er stadig langt til et 'oprør'.

At denne åbne situation så måske godt kan gå hen og medføre nye brudflader, skal man imidlertid heller ikke være helt blind for. Den nye generation af unge (især mænd) har valgt at gøre oprør ved hjælp af tavshed - måske garneret med et provokerende kryds ved Venstre, når der er valg. Man har vendt ryggen til stræberier, store forestillinger om samfundets fremtid og almindelig formynderisk indblanding. Man vil være sig selv i et mere stillestående univers, hvor der er tid til at afsøge spændende hjørner i tilværelsen, for disse hjørners egen skyld.

Med dette udgangspunkt er der ikke brug for opfarende, udadvendte og synlige oprør. Der er nok, at man blot vender ryggen til. Og kaster sig over det, man synes er 'spændende'. At det så er den mest konsekvente og brutale form for oprør man kan lave, i forhold til et system, hvis ansatte drømmer om den gang, hvor der var store armsving til, er der nok ingen tvivl om. Det at man ikke kan eller vil nås af dem, der engang gjorde selve det politiske engagement til deres leveregel, gør virkelig ondt. Men hvad det fører til, kan man endnu ikke sige noget om. Det kunne man heller ikke i 1971.

## NÅR HØJRE BLIVER TIL OPRØR

Ved det seneste folketingsvalg var der en stor del af de unge, der ikke stemte. De blev sofavælgere. En rolle som til en vis udstrækning ikke er helt ukendt for de yngste, der skal til at stemme for første gang. Men ved dette valg var der måske flere end man normalt har set, hvilket er tankevækkende.

Dertil kommer, at de unge der stemte, hovedsagelig satte deres krydser i to grupper, nemlig på den ene side ved Venstre og i mindre udstrækning ved Det konservative folkeparti, og på den anden side Socialdemokratiet og SF. Med den klare arbejdsdeling, at de unge mænd stemte til højre, mens de unge piger stemte til venstre. Også det må siges at være tankevækkende.

Endelig skal det også nævnes, at disse tendenser på ingen måde er nye eller enestående. De er langtsomt med sikkert blevet markeret med større og større tydelighed i løbet af de sidste år, at måle efter diverse holdningsanalyser (Se f.eks. Ann-Dorte Christensen. *Køn, ungdom og værdiopbrud*. i J. Andersen og L. Torpe (red.). *Demokrati og politisk kultur - rids af et demokratisk medborgerskab*. Systime, Herning 1994).

Umiddelbart kan denne spredning blandt de unge vælgere opfattes på den måde, at det er de unge piger der er de progressive, mens det er de unge mænd der er de bagstræberiske. Der er også flere, der har beskrevet tingene på denne måde. I denne udgave bliver de unge piger opfattet som repræsentant for de progressive og bløde værdier, centreret omkring social omsorg, mens de unge mænd er de individualistiske og fremadstræbende, der kun tænker på sig selv og deres egen fremgang.

Denne opfattelse kan - og bør - imidlertid problematiseres. De unge pigers politiske placering kan i lige så høj grad opfattes som en tilpasset reaktion, mens de unge mænds kan opfattes som et oprør, uden egentlig forankring i de traditionelle højreorienterede positioner.

Generelt tilhører de unge piger en gruppe, der umiddelbar thar let ved at tilpasse sig omgivelsernes krav og forventninger. Over en længere periode har man kunne beskrive dem som de 'stille og pæne' piger i skolen og gymnasiet, hvor de stille og roligt passer deres lektier, svarer på den rigtige måde, og ellers gør som de bliver bedt om at gøre. De lever kort sagt op til de forventninger, der stilles til dem. Og forventningerne kommer typisk - og sat på spidsen - fra kvinder på mellem 30 og 46 år, der er nogle rygmarvs venstreorienterede synspunkter, som de formodentlig ofte ubevidst lufter overfor eleverne. Eksempelvis i valg af det materiale, som eleverne skal arbejde med.

Lærerne har typisk tilegnet og udviklet deres værdiunivers i en priode op gennem 70'erne, hvor de blev uddannet som lærere. Det skete i en proces, hvor man som generation, dvs. både piger og især drenge, lagde afstand til det omgivende, autoritetsdyrkende og omklamrende samfund, i et forsøg på at etablere deres eget værdiunivers og sociale rum. Det var i denne generation, der blev udviklet en norm om at man var venstreorienteret, og hvor man var interesseret og direkte aktiv i politik, ikke mindst i gærrodsbevægelserne.

De 'pæne og stille' piger har langsomt men sikkert tilegnet sig disse læreres værdiunivers, som de kan reproducere og aflevere på komando. Først og fremmest for at leve op til omgivelsernes forventninger, og på den måde opnå positive resultater i skolen. Med den tilfredshed for den enkelte, som det nu kan give.

De unge drenge har reageret anderledes. De markerer meget let afstand og manglende interesse for politik og for politiske diskussioner. Og ved at stemme på Venstre eller de konservative har de fundet en klar og demonstrativ måde at provokere deres lærere på. De lærere, der har en venstreorienteret norm som en del af deres grundlæggende værdiunivers.

Og det er det man skal holde fast ved: Viljen til at provokere, til at lægge afstand og til at gøre oprør. Disse unge drenge har op gennem deres uddannelse er blevet omklamret med synspunkter om, at de bare skal provokere, at de skal engagere sig i politik, og at de skal deltage i demokratiet. Det er denne omklaming, de nu gør oprør imod, på dimensioner hvor de virkelig kan slå igennem: En manglende interesse for politik kombineret med højreorienterede synspunkter.

At der derud over også kan ligge et oprør med den generelle pædagogiske og formynderiske omklaming, som velfærdsstaten udøver i alle dens dimensioner for børn og unge, er nok også en side af dette oprør. Det er nemlig sådan, at det at stemme på Venstre for disse unge drenge ikke forbindes specielt meget med liberale synspunkter. Det skal altså først og fremmest forstås som en mulig anti-politisk protestreaktion.

Denne forskel mellem de unge mænd og kvinder er imidlertid også vigtig. Den viser nemlig, at i modsætning til 70'erne, hvor både mænd og kvinder ville noget af det samme, måske med mændene som de dominerende og drivende, så er der ikke denne enhed i 90'ernes ungdomsgeneration. Med mindre de unge drenges nuværende reaktionsmønster i løbet af en tid også breder sig til de unge piger, hvilket der ikke nødvendigvis vil ske.

Det man kan se er, at der er grundlæggende forskelle på at være ung i 70'erne og i 90'erne: I 70'erne skulle ungdomsrummet erobres og gives indhold og dimensioner. De omgivende autoriteter gjorde hvad de kunne for at indskrænke og kontrollere ungdommen, med det resultat at de unge dengang virkelig lavede oprør. På stort set alle dimensioner.

I 90'erne er ungdomsrummet givet. Det er for længst blevet institutionaliseret i velfærdsstaten. Ikke mindst i uddannelsessystemet. De unge får alle mulighederne tilbudt, som regel båret frem af dem der var unge i 70'erne, med alt hvad det kan indebære. De unge skal således ikke længere kæmpe for at blive unge. De kan bare, som andre forkælede, kaste sig ud i de mange tilbud og muligheder. Hvilket nogle af dem naturligt nok protesterer imod. De vil nemlig etablere rummet selv. Og det er netop hvad man kan se tendenser til hos de unge drenge. Til stor undren og fortvivlelse for 70'ernes velmenende pædagogiske indsigt.

De unge drenges højreorienterede holdninger er således ikke bare højreorienterede. De er nok så meget et oprør, formuleret fra en position som gør det vanskeligt at nå dem. Men det er jo netop pointen i alle oprør. Ellers tæller det ikke rigtigt.



UNGDOMS-  
KULTURERNES  
STAMTRÆ



### **BIKERS**

- USA - efterkrig
- læderjakken (*Perfecto*)/motorcyklen
- oprører uden mål
- outlaws - afstand til krigen
- første 'alternative' gruppe
- socialt svage.

### **TEDDY BOYS**

- UK - første teenagergruppe
- arbejderklasseungdom
- kæmper for social/kulturel ligestilling
- bølgen i håret / smart jakke/bukser
- værdig, elegance
- macho-stil

### **BEATNIKS, EKSISTENTIALISTER**

- EUROPA
- unge intellektuelle
- jazz-musik
- klædt i sort / brun  
duffelcoat
- nonchelang
- Dansk: Islændertøjen

### **MODS**

- UK
- mellemlagsunge
- bryder med klassebevidstheden (TB)
- fremtiden er klasseløs
- 'bløde' mand
- modebevidste, smarte, farverige
- Small Faces

## **ROCKABILLIES**

- USA
- De hvide negre
- blander sort rytme and blues med 'Billy' - Elvis

## **FOLKIES**

- tilbage til landet
- folkemusik
- kritisk samf.syn

## **COFFIE-BAR COWBOYS**

- Engelske bikers
- sporten bliver en del: kapløbet

## **SURFERE**

- USA
- legen / fritiden
- naturen som objekt
- taoisme
- løs og afslappet stil

60'erne

---

## **ROCKERE**

- maskulinitet
- outlaws
- egne netværk
- macho-stil
- krop og styrke

## **HIPPIERNE**

- oprøret med forbrugerisme (beatniks)
- anti-industrialisme (folkies)
- aktivisme (folkies)
- naturbevidsthed (surfers)
- bevidsthedsudvidende kultur (mods)
- farver (Swinging London)
- psykedelic
- Vietnam-krigen som dynamo

### **DET NYE VENSTRE**

- politisk bevidste (marxisme)
- palæstinaklud / læderjakke /
- politisk stil: arbejderrister, kommissærer, maoister, m.m.
- lighedsideal / samfundskritik

### **3. VERDEN TASTAFARIANS**

- reggae

### **GLAMMERS**

- UK
- glamur / glimmer
- syntetisk
- køns-mix

### **HEADBANGERS**

- rockerkultur blandet glimmer
- Satanisme
- Heavy rock-grupper (Status Quo)

### **SKATERS**

- fritid
- rullebrædt

### **PUNKS**

- opgør med hippierne (76)
- middelklasseunge
- ny ungdomsgenerations opgør med den forrige
- kunstige og syntetiske materialer
- aggressiv optræden
- hurtig og primitiv musik
- læder
- ingen fremtid

80'erne

---

**NYKONSERVATIVE**

- mærkevarer som stil
- ny ungdomsgenerations opgør med den tidligere
- penge

**NEW AGE TRAVELLERS**

- religion / meditation / mytiske dimensioner

**GOTHS**

- sort, sexet,
- mondæn punk

90'erne

---

**GRUNGE**

- klæder sig i forskellig størrelse tøj
- ligeglad som stil
- tæt, intenst, aggressivt
- Nirvana, Pearl Jam som eks.

**CYPERPUNKS**

- punk tilsat glimmer og moderne teknologi
- kroppen som centrum for kulturen

**GENERATION X**

- alt er spændende
- og hvad så
- det er jo ligemeget



KENDSKABSFØRØGEREN v/Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning,  
Fibigerstræde 1, 9220 Aalborg Ø,  
tlf. 98158522 har udsendt følgende arbejdstekster, der kan bestilles på vor adresse:

---

Johannes Andersen, Ann-Dorte Christensen,  
Birte Siim and Lars Torpe  
*Questionnaire Investigation:  
Democratic Citizenship in Denmark  
A Project Description.* 1990  
28 sider. 20 kr.

Johannes Andersen  
*Politiske forstyrrelser  
- tekster om hverdag og politik.*  
40 sider. 20 kr. 1989

Johannes Andersen  
*Fra repræsentation til præsentation  
- om de politiske partier i dag.* 1990  
30 sider. 20 kr.

Johannes Andersen  
*The New Right In Denmark  
- from ideological Protest to Moderate  
Politics.* 1991  
20 sider. 20 kr.

Johannes Andersen  
*Den offentlige sektor  
- politik og forvaltning.* 1991  
34 sider. 20 kr.

Johannes Andersen  
*Demokrati og samtalens kunst  
- om en skolepolitisk diskussion i Aalborg  
kommune.* 1991  
52 sider. 20 kr.

Johannes Andersen m.fl.  
*Citizenship in Denmark  
Questionnaire.* 1992  
68 sider. 20 kr.

Johannes Andersen  
*HELT TIL HØJRE  
- tekster om det nye højre.* 1989  
28 sider. 20 kr.

Johannes Andersen  
*POLITISK KULTUR I DANMARK  
- et teoretisk og empirisk område.* 1993  
51 sider. 20 kr.

Johannes Andersen, Lene Dalsgaard og Lars  
Torpe  
*BORGERNE OG  
KOMMUNALPOLITIKKEN  
En undersøgelse af borgernes holdninger til  
den kommunale politik  
KMD-dialog Kommunedata.* 1994  
17 sider. 20 kr.

Johannes Andersen  
*DEN DEMOKRATISKE KULTUR OG  
SKOLEBESTYRELSENE I DANMARK.*  
1995.  
28 sider. 20 kr.

Johannes Andersen  
*UNGDOM  
- fænomen og begreb.* 1995  
27 sider. 20 kr.

Johannes Andersen og Stefano Zambelli  
*MANDATER OG PARLAMENTARISKE  
MAGTPPOSITIONER I FOLKETINGET  
1971-1994.* 1995  
14 sider. 20 kr.

Johannes Andersen, Ann-Dorte Christensen,  
Kamma Langberg, Birte Siim, Lars Torpe  
i samarbejde med Jørgen Goul Andersen,  
Jens Hoff, Torben Hviid Nielsen  
*Politisk deltagelse i Danmark*  
*- Tal fra medborgerundersøgelsen II*  
*organisationsdeltagelse.* 1993  
60 sider. 20 kr.

Jørgen Goul Andersen  
*Marginalisation, Citizenship and the Economy: The Capacities of the Universalist Welfare State in Denmark.* 1996:1  
52 sider. 20 kr.

Kim Viborg Andersen, Carsten Greve,  
Jacob Torfing  
*REORGANIZING THE DANISH WELFARE STATE: 1982-93*  
*a Decade of conservative Rule.* 1994  
35 sider. 20 kr.

Kim Viborg Andersen  
*COMPUTERS, ECONOMICS MODELING, AND POLITICS: A REVIEW OF THE LITERATURE.* 1994  
33 sider. 20 kr.

Kim Viborg Andersen  
and James N. Danziger  
*Information Technology and the Political World: The Impacts of it on Capabilities, Interactions, Orientations and Values.*  
1994, 30 sider. 20 kr.

Vibeke Normann Andersen  
*UDBREDELSEN AF NYE STYRINGSINSTRUMENTER I DE DANSKE KOMMUNER:*  
*- Borger- og brugerundersøgelser*  
*- Målstyring*  
*- Servicedeklarationer og servicemål*  
1996, 27 sider. 20 kr.

Vibeke Normann Andersen  
*Bibliografi over danske politisk-administrative (praksisorienterede) tidsskriftdebat-ter om borger-/brugerproblematikken, målstyring og servicemål m.m. på kommunalt og amtskommunalt plan 1989-1995.* 1996  
28 sider. 20 kr.

Henrik Paul Bang &  
Torben Bech Dyrberg  
*HEGEMONY AND DEMOCRACY.* 1993  
33 sider. 20 kr.

Henrik P. Bang &  
Uffe Jakobsen  
*The Tradition of Democratic Socialism. A Critique of Liberal Realism.* 1993  
42 sider. 20 kr.

Henrik P. Bang  
*REVISITING THE POLITICAL SYSTEM: The Return of Political Authority and Popular Sovereignty.* 1994  
45 sider. 20 kr.

Henrik Bang  
*Elements in a Silent Democratic Revolution.* 1994  
37 sider. 20 kr.

Helge Brink  
*An Apology for Macroeconomics.* 1991  
16 sider. 10 kr.

Helge Brink  
*Dynamics of National Debt and Distribution.* 1994  
33 sider. 20 kr.

Helge Brink  
*On Hick's Concept and Theory of Liquidity.* 1991  
14 sider. 10 kr.

- Erik Christensen  
*SF og fremtidens arbejderbevægelse*  
*Fra arbejderflertal til det rød-grønne reform-  
flertal?* 1990  
33 sider. 20 kr.
- Erik Christensen  
*"Bæredygtig udvikling og demokrati".*1989  
16 sider. 10 kr.
- Erik Christensen  
*Per Stig Møller,  
økonomisk vækst og bæredygtighed.* 1992  
14 sider. 10 kr.
- Erik Christensen  
*Borgerløn - på vej imod et paradigmeskift i  
arbejdsmarkeds- og socialpolitikken?*1993  
14 sider. 20 kr.
- Erik Christensen  
*Fremtidens fagbevægelse*  
*- om teknisk landsforbunds placering.*1989  
18 sider. 10 kr.
- Erik Christensen  
*Bære-hvad for noget?*  
*Om Brundtland-rapportens  
forståelse af begrebets anven-  
delse i dansk miljøpolitik.* 1993  
20 sider. 20 kr.
- Erik Christensen  
*Argumenter for Borgerløn*  
*- nogle debatindlæg*  
1993-94. 1994  
27 sider. 20 kr.
- Erik Christensen  
*LOKAL AGENDA 21 -  
Perspektiver og problemer i  
forsøgene på at skabe en lokal  
bæredygtig udvikling*  
16 sider. 20 kr.
- Erik Christensen  
*Dansk energiplanlægning: Energiplan 96 -  
udvikling eller afvikling af en del af dansk  
demokrati.* 1996  
18 sider. 20 kr.
- Lene Dalsgaard  
*Modernisering som institutionspolitik*  
*- Erfaringer fra 1980'er-udviklinger*  
*i England, USA, Vesttyskland og*  
*Frankrig.* 1992  
115 sider. 50 kr.
- Forskningsprogram for demokratigruppen  
*DEMOKRATI I UDVIKLING*  
*- politisk styring, selvforvaltning og  
deltagelse.* 1989  
34 sider. 20 kr.
- Karin Hansen  
*Nogle "pragmatiske" metodologiske  
overvejelser.* 1994  
13 sider. 10 kr.
- Karin Hansen  
*Velfærdsstatsprojektet*  
*Et medborgerskabs- og  
integrationsprojekt?.* 1994  
60 sider. 20 kr.
- Karin Hansen  
*Institutioner betyder noget*  
1994. 45 sider. 20 kr.



- Joachim Hirsch  
*Globalization of Capital, Democracy and Citizenship*  
1995. 10 kr.
- Jan Holm Ingemann  
*Den bærbare Trædemølle*  
(Licentiatforelæsning). 1991  
28 sider. 20 kr.
- Lars Grue Jensen  
Svend-Erik Hougaard Jensen  
*Fiscal Discipline, Wealth Targets and Macroeconomic Stabilization*. 1991  
21 sider. 20 kr.
- Lars Grue Jensen#  
and Hans Sommerfeldt  
*Alternative EMS Arrangements and Fiscal Flexibility*. 1992  
24 sider. 20 kr.
- Bill Jordan  
*Citizenship, Democracy and Immigration*.  
1992.  
26 sider. 20 kr.
- Bil Jordan  
*The Prospects for Democracy in the 1990's*  
1992  
15 sider. 20 kr.
- Henning Jørgensen  
*De menneskelige ressourcer  
Om udvikling af erhvervs- og  
velfærdspotentialer*  
61 sider. 20 kr.
- Henning Jørgensen, Tage Bild, Morten Lassen, Jens Lind and Morten Madsen  
*The Employee Perspective on Working Life and Politics*  
- *A Study of Members of Unions affiliated to the Danish LO*. 1995  
41 sider. 20 kr.
- Niels Nørgaard Kristensen  
*Felt-studier*  
-*Metodiske og videnskabs-teoretiske overvejelser forud for gennemførelsen af en konkret caseundersøgelse*. 1996  
62 sider. 20 kr.
- Morten Lassen  
*DA PARTERNE TABTE TERRINEN*  
- en kritisk kommentar til rapporten fra Udvalget om voksen- og efteruddannelse (Kjærsgård-udvalget). 1995  
26 sider. 20 kr.
- Morten Lassen, Morten Madsen  
*LO-medlemmernes uddannelse*  
- *bidrag til udvalgsarbejdet om voksen- og efteruddannelse*. 1995  
30 sider. 20 kr.
- Mogens Ove Madsen  
*VEBLEN - en forløber for den monetære produktions-teori*. 1992  
13 sider. 10 kr.
- Sven Anders Söderpalm  
*Danmark  
Politik och författning*. 1990  
12 sider.
- Jørgen Stamhus  
*Changing Labor Market Institutions*  
- *The Case og Decentralization of Wage Setting in Denmark*. 1995  
12 sider. 10 kr.
- Ib Jørgensen & Jens Tonboe  
*Space and Welfare*  
*The EC and the Eclipse of the Scandinavian Model*. 1992  
48 sider. 20 kr.
- Lars Torpe  
*Det demokratiske medborgerskab*  
- *fornyelse af en tradition*. 1990  
62 sider. 20 kr.

Lars Torpe  
*Brugerdemokrati som organisationsform  
mellem offentlig og privat sektor.* 1995  
11 sider. 10 kr.

K. Velupillai  
*Formalization, Rigor, Proof  
Existence and Axiomatics:  
Some Subversive Thoughts.* 1991  
72 sider. 20 kr.

Stefano Zambelli  
**Computability and Economic  
Applications  
The Research Program  
"Computable Economics"** 1994  
31 sider. 20 kr.

Stefano Zambelli  
**Transition Dynamics  
Macroeconomic Interdependence and  
Frequency Locking.** 1995  
29 sider. 20 kr.

## BESTILLINGSEDDER

Jeg bestiller hermed \_\_\_\_\_ stk.

Forfatter \_\_\_\_\_

Titel \_\_\_\_\_

Navn \_\_\_\_\_

Adresse \_\_\_\_\_

Postnr og by \_\_\_\_\_

Indsendes til: Kendskabsforøgeren v/ Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Fibigerstræde 1, 9920 Aalborg Øst

✂-----✂-----✂-----✂-----

## BESTILLINGSEDDER

Jeg bestiller hermed \_\_\_\_\_ stk.

Forfatter \_\_\_\_\_

Titel \_\_\_\_\_

Navn \_\_\_\_\_

Adresse \_\_\_\_\_

Postnr og by \_\_\_\_\_

Indsendes til: Kendskabsforøgeren v/ Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Fibigerstræde 1, 9920 Aalborg Øst